

Cooperarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul antreprenoriatului verde

Siscan, Zorina

Veröffentlichungsversion / Published Version
Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Siscan, Z. (2014). Cooperarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul antreprenoriatului verde. *Studii Europene*, 2, 73-81. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-413083>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer Deposit-Lizenz (Keine Weiterverbreitung - keine Bearbeitung) zur Verfügung gestellt. Gewährt wird ein nicht exklusives, nicht übertragbares, persönliches und beschränktes Recht auf Nutzung dieses Dokuments. Dieses Dokument ist ausschließlich für den persönlichen, nicht-kommerziellen Gebrauch bestimmt. Auf sämtlichen Kopien dieses Dokuments müssen alle Urheberrechtshinweise und sonstigen Hinweise auf gesetzlichen Schutz beibehalten werden. Sie dürfen dieses Dokument nicht in irgendeiner Weise abändern, noch dürfen Sie dieses Dokument für öffentliche oder kommerzielle Zwecke vervielfältigen, öffentlich ausstellen, aufführen, vertreiben oder anderweitig nutzen.

Mit der Verwendung dieses Dokuments erkennen Sie die Nutzungsbedingungen an.

Terms of use:

This document is made available under Deposit Licence (No Redistribution - no modifications). We grant a non-exclusive, non-transferable, individual and limited right to using this document. This document is solely intended for your personal, non-commercial use. All of the copies of this documents must retain all copyright information and other information regarding legal protection. You are not allowed to alter this document in any way, to copy it for public or commercial purposes, to exhibit the document in public, to perform, distribute or otherwise use the document in public.

By using this particular document, you accept the above-stated conditions of use.

Cooperarea dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană în domeniul antreprenoriatului verde

Conf. univ. dr. hab. Zorina ȘIȘCAN

zsiscan@ase.md

Academia de Studii Economice din Moldova, Moldova

Abstract: In the article, the cooperation between the Republic of Moldova and the European Union in the field of green entrepreneurship is considered as mutually beneficial in the light of strengthening the competitiveness of both economies. The author reveals such main domains of the cooperation as ecoagrofood, bio- and renewable energy. There are also highlighted the key programmes and projects as outcomes of governmental, communitarian, international and corporate efforts related to cooperation. A special attention is paid to the identification of some problems regarding the development of green entrepreneurship in the Republic of Moldova. For solving them as well as making the cooperation in the field more systematic and synergetically positive, the author suggests the elaboration of a joint RM-EU Strategy for the Development of Green economy and entrepreneurship.

Key-words: green entrepreneurship, ecoagrofood, bioenergy, biomass, biogas, programmes and projects in green entrepreneurship.

Conform Raportului Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură și al Organizației Mondiale a Sănătății, dezvoltarea ecologică a agriculturii, resursele naturale și echilibrul ecologic sunt recunoscute drept sectoare prioritare pentru soluționarea problemei dezvoltării globale durabile [1].

În acest context a evoluat o megatendință a economiei mondiale de ecologizare sau, în termeni englezi, „greening economy and business”. Astfel, dezvoltarea „antreprenoriatului verde” devine o posibilitate de obținere a unor avantaje competitive de către economia națională la nivel global și regional. În contextul dat, cert este faptul că atât Uniunea Europeană, cât și Republica Moldova, menținându-și vectorul euro-strategic, sunt cointerestate în dezvoltarea unor astfel de avantaje competitive în comun.

Cercetarea noastră, efectuată în domeniul vizat, a arătat că eforturile Republicii Moldova în vederea încurajării antreprenoriatului verde se axează pe trei direcții principale: acțiunile instituțiilor guvernamentale, în special în sectorul agricol și cel energetic; eforturile naționale și internaționale, mai întâi de toate, în comun cu cele europene, în cadrul unor programe și proiecte, precum și eforturile întreprinse la nivel microeconomic de către unele companii.

Referindu-ne la acțiunile instituțiilor guvernamentale, menționăm cadrul legislativ în baza căruia se reglementează antreprenoriatul verde al Republicii Moldova în domeniul agroalimentar: Legea nr.115 din 09.06.2005 cu privire la producția agroalimentară ecologică; Hotărârea nr.149 din 10.02.2006 pentru implementarea Legii cu privire la producția agroalimentară ecologică și Hotărârea Guvernului nr.1078 din 22.09.2008 cu privire la aprobarea Reglementării tehnice „Producția agroalimentară ecologică și etichetarea produselor agroalimentare ecologice”. Mecanismul de dezvoltare a antreprenoriatului verde în domeniul agroalimentar a fost elaborat de către Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare (MAIA) încorporat în „Programul pentru promovarea producerii și comercializării ecologice pentru anii 2010-2015” [2]. După cum se subliniază în acest program, producția agroalimentară ecologică este în plină ascensiune pe plan

mondial, fiind practică în circa 154 de țări, pe o suprafață agricolă de cca 31 584 720 ha, din care 42,9% în Oceania (Australia), 23,8% în Europa, 23,5% în America Latină, 5,5% în America de Nord, 2,8% în Asia și 1,6% în Africa.

În Europa, la ora actuală, managementul ecologic este implementat în cca 7,6 milioane ha și cca 178 940 ferme, din care cea mai mare pondere le revine Austriei (12,9%) și Finlandei (7,22%) (tabelul 1).

Tabelul 1

Ponderea țărilor europene în practicarea managementului ecologic în agricultură

Țara	Ponderea	Țara	Ponderea
Austria	12,9%	Cehia	5,97%
Finlanda	7,22%	Estonia	4,59%
Italia	6,86	Slovenia	4,6%
Suedia	6,8%	Marea Britanie	4,42%
Grecia	6,24%	Germania	4,3%
Danemarca	6,2%		

Sursa: elaborat de autoare în baza datelor Programului MAIA [2]

În Programul MAIA este menționat, la justă valoare, faptul că pentru Republica Moldova producția ecoagroalimentară, precum și comercializarea acesteia, reprezintă „o șansă reală de penetrare pe piețele străine, care sunt suprasaturate cu produse din agricultura convențională și resimt lipsa unor produse ecologice”. Piața Uniunii Europene, în mare parte, nu face excepții. Acest fapt contribuie la evoluția pozitivă și ascendentă a cooperării UE cu Republica Moldova în domeniul dat. Însă analiza noastră a relevat caracterul dublu și chiar contradictoriu al acestei cooperări.

Pe de o parte, datorită, anume, faptului de suprasaturarea pieței UE cu îngrășăminte chimice, aceste substanțe sunt apreciate la o valoare scăzută, devenind obiectul comercializării cu destinația piețelor în care puterea de cumpărare este scăzută, Republica Moldova luând parte la ele. Agenții economici din Republica Moldova, procurând astfel de îngrășăminte, contribuie, de fapt, la pierderea avantajului său competitiv pe care îl creează ca oportunitate pentru antreprenoriul verde. Astfel de agenți economici sunt încurajați în dezvoltarea piețelor de desfacere a îngrășămintelor chimice, promovând interesele corporațiilor chimice transnaționale, inclusiv de origine europeană, care sunt cointeresați în eliminarea potențialilor concurenți, încorporați în firme ce fac parte din antreprenoriul verde.

Pe de altă parte, precum a fost subliniat anterior, atât Republica Moldova, cât și Uniunea Europeană consideră antreprenoriul verde drept oportunitatea creării avantajelor competitive pe piața regională și globală. Prin urmare, antreprenoriul verde contribuie și la realizarea dezvoltării socio-economice durabile. Menționăm că „principalul obiectiv al politicii agricole a UE, referitor la dezvoltarea rurală, îl constituie promovarea și dezvoltarea unei relații compatibile între agricultură și mediu. Agricultura ecologică își aduce o mare contribuție la dezvoltarea economică de durată și joacă un rol important în îmbunătățirea condițiilor de mediu, preservarea solului, îmbunătățirea calității apelor, biodiversificarea și protejarea naturii” [2; 3]. În acest context, se subliniază faptul că „Republica Moldova are mari oportunități de promovare și dezvoltare a

agriculturii ecologice, datorită unei suprafețe agricole de cca 1,8 milioane hectare și a solurilor nepoluate” [2]. Consemnăm că în Republica Moldova se înregistrează sporirea participării producătorilor agricoli ecologici, atât autohtoni, cât și străini (figura 1).

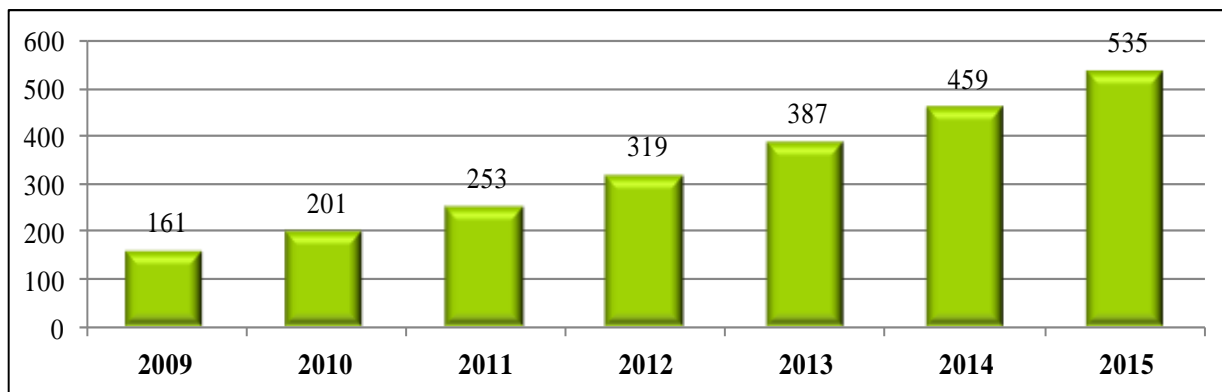

Figura 1. Situația curentă și prognoza în vederea unor indicatori din domeniul ecoagroalimentar

Sursa: elaborat de autoare în baza datelor MAIA [2]

Dintre firmele europene cele mai active sunt „BioFach” din Nuremberg, Germania și „Sana” din Bologna, Italia.

Totodată, producția ecologică se distinge prin costurile sale ridicate. În acest context, atrage atenția asupra sa caracterul prea optimist cu privire la costurile de producție și de comercializare a produselor ecoagroalimentare pe care le regăsim în Programul MAIA: „valoarea adăugată la producerea și comercializarea produselor ecologice, *de rând cu cheltuielile reduse la obținerea lor*, permit majorarea venitului acumulat de comunitățile rurale în scopul soluționării problemelor socio-economice la sate” [2]. Cercetările noastre empirice (prin metoda de intervievare a managerilor de agenți economici de tip G.Ț. și S.R.L. din domeniu) au reliefat faptul cheltuielilor cu caracter crescând în domeniul ecoagroalimentar, datorită majorării costurilor de consum energetic, de transport și muncă. La fiecare treaptă a tehnologiilor verzi privind obținerea produselor ecoagroalimentare trebuie create condiții speciale de creștere, protejare, cultivare, colectare, împachetare, transportare etc., ceea ce rezultă în costuri mult mai ridicate ale producerii și comercializării produselor ecoagricole în comparație cu cele obținute prin agricultura convențională și intensivă, ce utilizează îngrășăminte chimice și practică agricultura ce implică semințele genetic modificate. În acest context, se consideră logică viziunea MAIA asupra caracterului Programului Național cu privire la prioritățile dezvoltării agriculturii în Republica Moldova: acest Program „trebuie să se situeze undeva la mijloc, continuând dezvoltarea agriculturii intensive și demarând producția agroalimentară ecologică” [2]. Totodată, după părerea noastră, prioritatea de perspectivă ar trebui să o constituie anume dezvoltarea ecoagriculturii. Aceasta, deși implică investiții mari în prezent, poate aduce profituri considerabile în viitor și pe termen lung, grație caracterului său crescând de raritate și fiind tot mai mult solicitat. Nu e întâmplător faptul că în UE, la ora actuală, politica agrară comună se concentrează tot mai mult asupra problemelor mediului, dar subvențiile fermierilor, deși manifestă tendința de descreștere, sunt presupuse să fie direcționate anume către fermierii, care vor aplica metodele ecologice [vezi 3].

Guvernul Republicii Moldova, orientându-se spre integrarea în spațiul UE, ar trebui să-i susțină mai activ pe fermierii implicați în domeniul ecoagriculturii, ținând cont de faptul că aceștia pot crea avantajul competitiv durabil pe piața unică a UE. În contextul dat, pare încurajator faptul creșterii volumului de export al produselor ecoagroalimentare, partea majoră fiind destinată pieței europene. Optimistă este și prognoza cu privire la creșterea a exportului vizat (fig. 2).

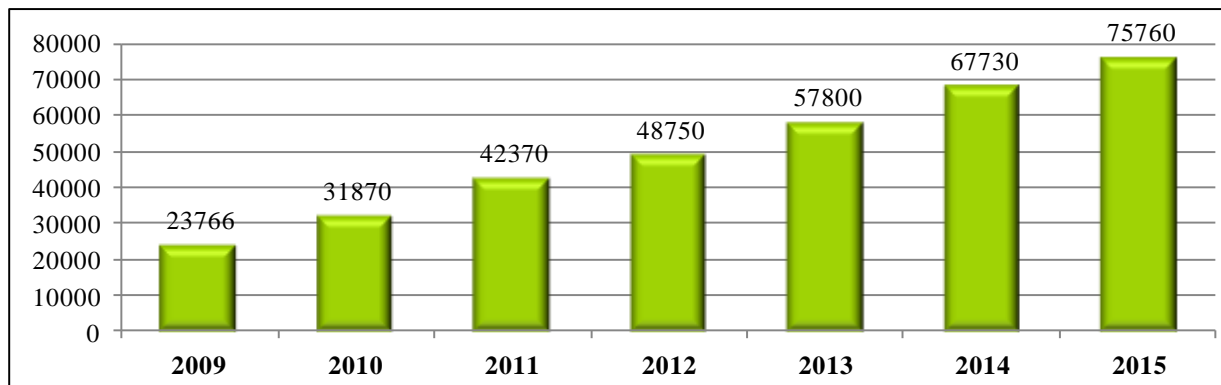

Figura 2. Dinamica volumului producției eco-agroalimentare destinat exportului (tone), inclusiv prognoza

Sursa: elaborat de autoare în baza datelor MAIA [2]

Comparând datele pentru anii 2009 și 2013, semnalăm majorarea exportului cu produse agroalimentare ecologice (PAE) de 2,4 ori. Prognoza pentru anul 2015 constituie 75 760 tone, ceea ce va constitui creșterea exportului de 1,3 ori, în comparație cu anul 2013 și de 3,2 ori – cu anul 2009. Menționăm creșterea simultană și rapidă a volumului PAE destinate pieței locale: 780 de tone în 2009 și 17 398 tone în 2013, ceea ce constituie majorarea de 22,3 ori. Prognoza pentru anul 2015 este 22 728 tone, deci creșterea volumului PAE destinate pieței autohtone este de 1,3 în comparație cu anul 2013 și de 29,1 ori – cu anul 2009 (vezi fig. 3).

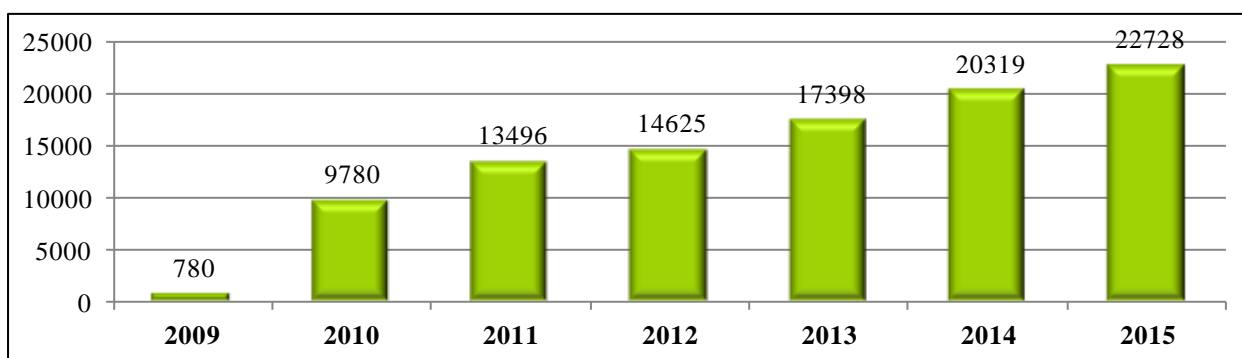

Figura 3. Dinamica volumului producției ecoagroalimentare destinat pieței autohtone (tone)

Sursa: elaborat de autoare în baza datelor MAIA [2]

Este în creștere și totalul suprafețelor cultivate după modul de producție ecoagroalimentar: 32 102 ha în 2009 și 48 200 ha în 2013, se preconizează 58 685 ha în 2015, deci consemnăm majorarea de 1,5 ori în 2013 și încă de 1,2 ori în 2015 (vezi fig.4).

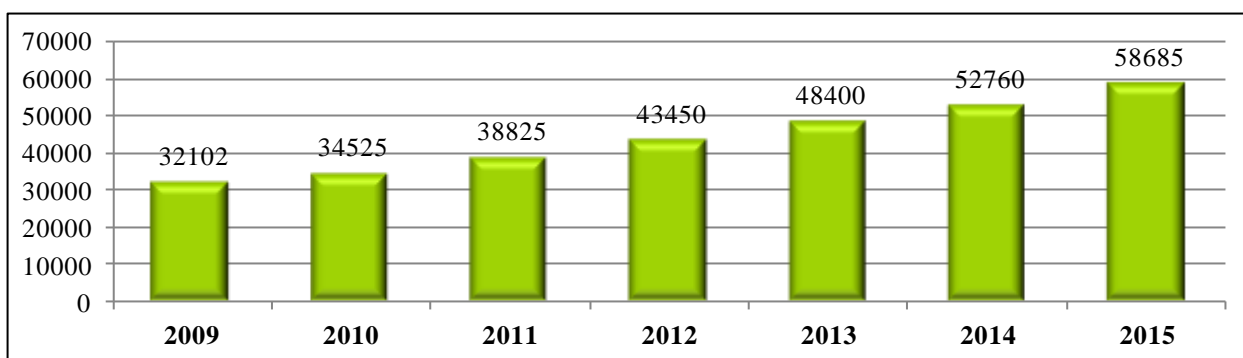

Figura 4. Dinamica totalului suprafețelor cultivate după modul de producție ecoagroalimentar (ha)

Sursa: elaborat de autoare în baza datelor MAIA [2]

Apreciem dinamica creșterii indicatorilor sus-menționați ca pozitivă, deoarece aceasta ne demonstrează o anumită considerare a dezvoltării antreprenoriatului verde în Republica Moldova în domeniul agroalimentar.

Totodată, studiile de caz, efectuate de noi în domeniul vizat, au arătat că fermierii cointeresați de înființarea afacerilor verzi în domeniul agricol suferă dificultăți de ordin birocratic și de lipsa informațiilor transparente în vederea susținerii financiare și tehnice respective. De aceea, informațiile cu privire la posibilitățile de participare la programe și proiecte europene în domeniul dezvoltării PAE și al antreprenoriatului verde, în general, au importanță vitală. Prin urmare, atrage atenția asupra sa o problemă a dezvoltării antreprenoriatului verde în domeniul agricol: certificarea produselor destinate piețelor europene. Actul legislativ european de bază în domeniul dat este Regulamentul (CE) nr.834/2007 al Consiliului în care se stabilesc: standardele privind producția ecologică și etichetarea produselor ecologice în ceea ce privește producția ecologică, etichetarea și controlul; norme detaliate privind producția ecologică de animale de acvacultură și de alge marine; regimul de import al produselor ecologice din țări terțe. Regulamentul se tratează într-un șir de alte Regulamente ale Comisiei Europene din 2008 și 2009 în ceea ce privește modul de stabilire a normelor de aplicare și modificărilor respective [4]. Agenții economici, ce întreprind eforturi în dezvoltarea eco-agro-antreprenoriatului, subliniază faptul că certificarea produselor destinate piețelor europene nu este doar costisitoare, ci, frecvent, provoacă probleme de recunoaștere, deoarece, în laboratoarele Republica Moldova, nu tot timpul sunt toate reactivele ce permit analizele solicitate de partea europeană. Ca urmare, apare necesitatea reconfirmării certificatelor naționale de către structurile europene, suportând costuri aferente. Parafarea Acordului de Asociere între Republica Moldova și UE în 2013 generează anumite oportunități pe calea soluționării problemei vizate. În primul rând, se manifestă intenția din partea UE de a investi în laboratoarele existente în Republica Moldova cu scopul reînnoirii echipamentului și dotării cu substanțele (reagentele) necesare analizelor produselor ecoagroalimentare destinate exportului în UE sau de a investi în construirea unor noi laboratoare. Actualmente sunt câteva instituții de bază în domeniul certificării respective: Organismul de Inspecție și Certificare a Produselor Agroalimentare Ecologice (CRPA Inspect), autorizat de MAIA, Institutul de Certificare Etică și Ambientală (ICEA Group), acreditat în sistemul Național de Evaluare a Conformității Produselor și autorizat de MAIA. Acestea desfășoară activitățile de inspecție și certificare a PAE în cadrul Regulamentului european

CE 834/2007, Regulamentelor USDA/NOP (SUA), IAS (Japonia), CAG (Quebec) Canada. Din 2009, ambele instituții își desfășoară activitățile în strânsă colaborare. A treia instituție de bază o reprezintă „Certificat-Eco” SRL, Organism de Inspecție și Certificare a producției agroalimentare ecologice. Aceasta este acreditată de Centrul de Acreditare în domeniul Evaluării Conformității Produselor din Moldova conform standardelor: SM EN45011:2003 și SM SR EN ISO/CEI 17020:2006. În acest domeniu apar și unele laboratoare private.

Concluzionând asupra acestui aspect, menționăm că în domeniul exportului PAE cooperarea Republicii Moldova cu UE și alți parteneri internaționali este evidentă și de perspectivă, reciproc benefică. Însă, în prezent, această cooperare ține și de necesitatea soluționării unor probleme stringente, menționate mai sus. În ceea ce privește importurile produselor agricole și agroalimentare, situația este și mai problematică, deoarece reactivii pentru identificarea substanțelor periculoase sunt scumpe, dar unele ce pot determina niște substanțe interzise, de exemplu, pe piețele europene, nici nu sunt procurate. În cazul în care e vorba de importuri, unele firme din Polonia sau Turcia, ce nu pot vinde unele produse agricole pe piețele europene din cauza unor astfel de substanțe interzise, obțin certificatele de corespundere standardelor de calitate din Republica Moldova, deoarece substanțele sus-menționate nu pot fi identificate, prin aceasta având de suferit consumatorul autohton [5]. În cazul dat, soluționarea problemei este, mai întâi de toate, pe seama Guvernului Republicii Moldova și instituțiilor competente, deoarece, de fapt, iese din sfera intereselor comune de cooperare internațională.

A doua dimensiune a antreprenoriatului verde în Republica Moldova denotă acțiunile guvernamentale și ale instituțiilor aferente în domeniul bioenergiei. Aceasta dimensiune ne aduce și la a cea de a doua și a treia direcție de cooperare a Republicii Moldova cu UE în domeniul antreprenoriatului verde legate de programe și proiecte și de eforturile companiilor din Republica Moldova și UE. În contextul vizat, atrage atenția studiul „Bioenergia în Moldova” efectuat de Academia Științei a Moldovei în cooperare cu organisme internaționale [6]. Studiul se referă la următoarele realizări și posibilități:

- 1) Producerea energiei din surse alternative și anume din *biomasă*. Astfel, în 1999, Moldova a implementat prima instalație experimentală de producere a brichetelor din deșeurile agricole – coaja semințelor de floarea soarelui, cocenii de porumb, paie de cereale etc. Instalația a fost finanțată de Guvernul Olandei și gestionată de compania Agrobioenergia;
- 2) Potențialul de producere a *biogazului* în Moldova din plante și produse agricole (cartof, sfeclă, grâu, porumb etc.). Aceasta, în opinia noastră, nu prezintă interesul economic de perspectivă și de lungă durată, deoarece țara e mică și suprafețele utilizate pentru produsele agricole sunt limitate. Ținând cont de necesitatea dezvoltării și extinderii acestor suprafețe în scopul antreprenoriatului verde, exportul PAE, asigurarea pieței interne cu produse ecoagroalimentare (în opoziție cu unele periculoase importate), nu merită de utilizat produsele și plantele agricole pentru producerea biogazului. În plus, biogazul, emanându-se în atmosferă, provoacă efectul „green house”, ceea ce va atrage pierderea avantajului competitiv principal de către Republica Moldova în cooperare cu UE în domeniul antreprenoriatului verde – resursele relativ ecologice ale țării. În același timp, merită atenție astfel de proiecte, care au drept scop producerea biogazului din reziduurile comunale și transformarea ulterioară a biogazului în energie electrică (de exemplu, proiectul desfășurat în satul Țânțăreni, raionul Anenii Noi). Există și alte posibilități, de exemplu, producerea

biogazului în urma utilizării deșeurilor din fermele animaliere (granturi europene pentru Avicola, Vadu-lui-Vodă; stocul complex din Colonița ș.a.) sau asigurarea producției vinicole cu energia electrică prin biogaz extras din reziduurile producției vizate. Astfel de proiecte, evident, că rezidă în efectul economic multiplu [13].

3) Posibilitățile de utilizare a *energiei geotermale* în Moldova. A fost menționat că în urma unor investigații au fost descoperite izvoare termale cu temperatura cuprinsă între 30°C și 50°C în regiunea de sud-est, lângă orașul Cahul și în regiunea central-vestică, în apropierea orașului Ungheni. Proiectele concrete sunt în decurs de elaborare în prezent.

4) Producerea *biocombustibilului Diesel* în Republica Moldova. În 2006, compania moldo-germană Bio-Company-Raps a lansat uzina producătoare de ulei de rapiță (coleaseed), destinat utilizării în industria *biocombustibilului Diesel*. Uzina se află în satul Lipcani, raionul Briceni.

Cadrul național de perspectivă pentru cooperarea Republica Moldova -UE, în domeniul vizat îl constituie Strategia cu privire la Energie până la 2020, aprobată de Guvernul Republica Moldova în 2007. Unul din obiectivele de bază constă în ridicarea ponderii resurselor regenerabile în balanța energetică a țării până la 6% în anul 2010 și 20% în 2020 [7].

Notăm cooperarea intensivă în această direcție dintre Republica Moldova și UE în cadrul programelor și proiectelor comune, organizațiile internaționale și agenții economici, implicându-se ca parteneri. Unul din proiectele notorii îl reprezintă INOGATE destinat Susținerii Eficienței Energetice și a Investițiilor în Energia Regenerabilă în Moldova și Ucraina în cadrul Programului „Energy Portal” – Programului de Cooperare Energetică între UE, Europa de Est, Caucaz și Asia Centrală [vezi 8]. Proiectul INOGATE a fost desfășurat în decursul anilor 2006-2011, în baza bugetului de 9,5 mln. euro, având drept scop stabilirea liniilor creditare în cadrul băncilor locale pentru a suplimenta facilitățile acordate de Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) proiectelor axate pe reducerea dependenței energetice, în special a IMM-urilor și pe utilizarea energiei regenerabile în industrie și gospodării.

Un alt proiect a fost lansat de BERD în 2009. Acesta are drept scop susținerea investițiilor în eficiență energetică a întreprinderilor din Republica Moldova. Se are în vedere proiectul MoSEFF – Sustainable Energy Financing Facility [vezi 9]. Linia creditară de 20 mln de euro, îmbinată de componentă de granturi de la 5 până la 20 la sută, se oferă de partenerii locali ai BERD-ului companiilor din Republica Moldova ce aplică pentru finanțare. Împrumuturile MoSEFF încep de la 25 mii de euro până la maximum 2 mln euro. Asistență tehnică li se acordă proiectelor de către compania germană, lider în domeniul engineering-ului și consultanței – Fichtner.

Cooperarea între Republica Moldova și UE în domeniul antreprenoriatului verde implică și proiectele legate de problemele ce se referă la schimbarea climei (climate change) din cauza aplicării tehnologiilor ecologofobe de către agenții economici. În acest sens, antreprenoriatul verde presupune practicarea tehnologiilor ecologofile, ce ajută la restabilirea mediului favorabil vieții sănătoase. În contextul vizat, a fost remarcabilă intenția României, exprimată în 2011, de a-i aloca 15 mln euro Republicii Moldova pentru anii 2012-2014 în scopul realizării proiectului „Green House”, destinat combaterii schimbărilor climaterice și reducerii consumului de gaz [10]. Interesul actual al Uniunii Europene se axează pe constituirea și dezvoltarea unei rețele ecologice pan-europene (PEEN), concentrate asupra consolidării unei infrastructuri verzi, atât pentru viața durabilă, cât și pentru antreprenoriatul verde [11]. Mandatul de coordonare a PEEN aparține

Centrului European pentru Conservarea Naturii (ECNC). Cu ajutorul acestui centru, în anii 2011-2013, a fost implementat proiectul comun pentru Republica Moldova (regiunea Cahul) și Ucraina (Lugansk, Odesa și Crimeea) în scopul încurajării biodiversității de stepă prin reducerea emisiei de CO₂ și dezvoltarea surselor locale de energie regenerabilă [12].

Un alt proiect, în vederea dezvoltării antreprenoriatului verde și a beneficiilor sociale în Republica Moldova, a fost lansat în 2011, pentru anii 2011-2014, de către parteneriatul UE și PNUD-Moldova, Guvernul Republicii Moldova fiind beneficiar. Bugetul total al proiectului „Energia și Biomasa Moldovei” a constituit 14.56 mln euro, Uniunea Europeană a contribuit cu 14 mln euro și Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare – Republica Moldova a participat cu 560 mii de euro. Beneficiarii finali sunt peste 130 de grădinițe, școli, centre medicale și alte instituții publice în comunități rurale, precum și peste 500 de gospodării private, ce sunt încălziți cu energie regenerabilă produsă local din biomasă, mai ales a deșeurilor de paie [13].

Unul din cele mai considerabile proiecte în vederea îmbinării domeniilor de agricultură și energetică și, totodată, destinat dezvoltării antreprenoriatului verde a devenit proiectul realizat la nivel micro-economic, ca un parteneriat al companiei elvețiene Mercado Green Technology AG cu firma din Moldova BioEnergAgro SRL. Compania elvețiană investește circa 25 de mln euro pentru a construi un parc industrial în satul Țarigrad, raionul Drochia, concentrat asupra antreprenoriatul verde în domeniile sus-menționate [15].

Rezumând cele expuse, constatăm că relațiile de cooperare între Republica Moldova și țările europene în domeniul antreprenoriatului verde se dezvoltă pentru beneficiul reciproc. Totodată, ținând cont de atitudinea serioasă a UE față de perspectivele dezvoltării economiei verzi și antreprenoriatului verde, drept componente ale dezvoltării durabile, precum și luând în considerație vectorul european strategic al Republicii Moldova continuu, devine necesară elaborarea Strategiei comune Republica Moldova – UE în vederea dezvoltării economiei verzi și antreprenoriatului verde pentru a-i acorda acestui proces un caracter sistemic cu efectul sinergic pozitiv.

Referințe bibliografice:

1. Raportul Organizației Națiunilor Unite pentru Alimentație și Agricultură și al Organizației Mondiale a Sănătății 2010. URL: www.agravista.md/cgi/jump.cgi?DB=Fisier&view=File&ID=11071
2. Programul pentru promovarea producerii și comercializării ecologice pentru anii 2010-2015 (HVA). URL: www.maia.md/
3. The Common Agricultural Policy (CAP) of the EU after 2013. URL: www.ec.europa.eu/agriculture/cap-post-2013/
4. Regulamentul (CE) nr.834/2007 al Consiliului din 28 iunie 2007. URL: www.justice.gov.md/.../32007R0834-Ro.PDF
5. Дефицит привлекательности: Молдова может остаться без собственных товаров? www.aif.md, No. 10, 2012
6. G.G. Duca, I.S. Timofte, S.G. Robu, N.I. Timofte. Bioenergy in Moldova, Academy of Sciences of Moldova, 2009. URL: www.asm.md/

7. Hotărârea nr.102 din 05.02.2013 cu privire la Strategia energetică a Republicii Moldova până în 2030. URL: www.lex.justice.md/md/346670/
8. URL: www.inogate.org/
9. URL: www.moseff.org/
10. URL: www.Romania-Insider.com, Aprilie 20, 2011.
11. Green Infrastructure, European Commission. URL: www.ec.europa.eu/environment/nature/ecosystems/
12. European Center for Nature Conservation. URL: www.ecnc.org/
13. Energy and Biomass Project, UNDP-Moldova. URL: www.undp.org/ și EU Delegation to Moldova, Project Manager. URL: www.eeas.europa.eu/
14. URL: www.bioqaz.md/
15. URL: www.bioenergagro.md/

Copyright©Zorina ȘIȘCAN